

Symbolic Stones

פר ויציא יתפס

2

PARASHAS VAYEITZEI

¹⁰ Jacob departed from Beer-sheba and went toward Haran. ¹¹ He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place which he arranged around his head, and lay down in that place. ¹² And he dreamt, and behold! A ladder was set earthward and its top reached heavenward; and behold! angels of God were ascending and descending on it.

ויקח מאבני — He took from the stones. Midrashically, the Sages render that he took several stones. The stones began quarreling, each one saying, "Upon me shall this righteous man rest his head." Thereupon God combined them all into one stone. That is why verse 18 reads: and [he] took the stone, in the singular (Rashi).

3 Midrash Rabbah

Yet another opinion concerning the stones that Jacob took: R' Levi and R' Elazar said in the name of R' Yose bar Zimra: עשאן קמין [Jacob] arranged [the stones] like a gutterpipe^[109] and placed them under his head^[110] because he was afraid of wild animals.^[111]

4 שיהיה כבית

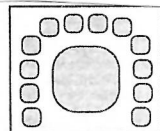
הוספות וביאורים. ז. פד"א, ב"ר. ח. מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו - חזקוני. ט. בנה ג' דפנות סביב לראשו כמין מרוב, שחשש מפני חיות רעות שיוקדו בו כטרם ירגיש בהם, אך מצד גופו לא שם אבנים, ששם ודאי ירגיש בהם ויעמוד נגדם - יפ"ת. וראה הוספות וביאורים.

5a Rashi

AND HE PUT [THEM] AROUND HIS HEAD. He made them like a gutterpipe — because he was afraid of dangerous animals.⁸ [The stones] began to quarrel with one another. "Upon me shall the righteous one lay his head," and this one would say, "Upon me shall he lay his head." The Holy One, Blessed is He, immediately made them into one stone. This is why it says, "And he took the stone that he placed around his head,"⁹ using the singular "the stone."^{10,11}

3b

7. A gutterpipe has a bottom which is enclosed on three of its sides, and open on the fourth. Similarly, Jacob put down one stone upon which to lay his head, and surrounded it with piles of stones from three sides. His body extended from the fourth side (Maharsha to Chullin 91b).

8

ומכיון שלמדנו שכאשר נשבע אדם לחבירו, אם יפר את שבועתו יענש על כך גם מי שהשביעו, יתיישב גם הענין שבו או עוסקים, שהרי במכירת הבכורה ליעקב נאמר (בראשית כה, לג): "ויהאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכור את בכורתו ליעקב", הרי שעשיו נשבע שהבכורה תהיה שייכת מעתה ליעקב, וכאשר שמע יעקב שעשיו מערער על כך באמרו ליצחק (בראשית כז, לו): "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי", הרי בכך מפר עשיו את שבועתו, ואם כן חשש יעקב שגם בו ידבק עוון הפרת השבועה, והלא בעבור שבועת שוא באה חיה רעה לעולם, ועלולה היא לפגוע גם בו שהרי 'חלה שבועה על שניהם', ולכן שם סביבו אבנים כשמירה מפני החיה הרעה!

שלום

ויציא

לב

רמה

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (כת, יא) ובחז"ל איתא שהיה מתירא מן החיות (מד"ר סת, יג) ולכן הניח אבנים, ויש להתבונן אם פחד מן החיות הכיצד נרגע מזה ששם כמה אבנים מראשותיו? וכי טירחה גדולה היא לנמר או לארי לקפץ מעט? ומה גם שלבסוף כולם נהפכו לאבן אחת תחת ראשו, ונמצא מגולה מכל צדדיו?

7a תורת יאשיהו

וחרזנו לתמיהה הגדולה: מאחר וכה גבוהה היתה מדרגתו של יעקב, מדוע ירא מחיה רעה?

7b

והשבנו לבאר ולומר על פי מה שמובא במשנה במסכת אבות (ה, ט): "חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא". עד כדי כך חמור עונש שבועת שוא! ודבר נפלא עוד יותר אנו מוצאים בסוגיית הגמרא (שבועות לט): אודות מי שהתחייב שבועה בבית דין:

"אם אמר איני נשבע - פוטרין אותו מיד, ואם אמר הריני נשבע - העומדים שם אומרים זה לזה: 'סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה'. בשלמא ההוא דקא משתבע קאי באיסורא (=מילא הנשבע לשקר), אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי (=במה חטא זה שהלה נשבע לו)? כדתניא: 'ר"ש בן טרפון אומר: 'שבועת ה' תהיה בין שניהם' - מלמד שחלה שבועה על שניהם" (ונענש המושבע אפילו הדין עימו

- תוספות)

9 Ethics from Sinai - R. Berman

The touchstone of Torah is truth. It requires us to acknowledge the Creator as the ultimate verity; it bids us worship Him in utter honesty. In a life spent in His presence, lying has no place; especially is a false oath an affront to Him, when His name is used to make it seem valid. For His Name is thus profaned.

No animal ever acts "falsely" or lies. Every creature but man is faithful to its nature: what it was created to do, it does, without guile or double-think. It never desecrates the holy Name by betraying its Creator and acting "out

ד. רש"י הביא את דברי המדרש ב"ר (סח, יא): "עשאו כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות". ולעיל בפרשת נח במאמר "אין סומכין על הנס" נתבארו הדברים בהרחבה, דפשוט שגדר אבנים זו לא יכלה להגן עליו ולהצילו מחיות רעות, ובודאי היה סמוך ובטוח שיעשה לו נס. אלא שכך צריכה להיות הנהגת האדם - לעשות את מעשיו כפי הנדרש בדרך הטבע ו"למעט בנס", וכפי שהובאו במאמר הנ"ל דברי הר"ן (נדרשות הר"ן דרוש שמיני ד"ה ההקדמה הראשונה): "ומפני חיות מנהגו של עולם יקר בעיני ה' וחפץ בו לפעמים כשיצטרך נס ופלא יערב בו איזה דבר טבעי יהי למשענת הנס ההוא". ולכן נהג יעקב אבינו בצורה טבעית בכל מה שהיה יכול.

ועוד נתבארו הדברים במאמר הנ"ל בדרך נוספת, שתוכן הענין ההנהגה לא לסמוך על הנס ולמעט בנס הוא כדי להשריש את האמונה שיעורר ההשגחה וההנהגה של הקב"ה שווה באותה מידה, בין בנס ובין בטבע. ומשום כך עשו הנביאים פעולות טבעיות לכאורה, אף שידעו שיעשה להם נס - כדי להראות שהשגחת הקב"ה והנהגתו קיימת גם בפעולות הטבעיות, ולא רק במעשה נס. וכך גם נהג יעקב אבינו שלקח מאבני המקום ושם מראשותיו "כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות", בכדי ללמד שהקב"ה משגיח ומנהיג באותו שיעור - על המעשים הטבעיים כעל מעשי הנסים.

רלו לתת פרשת ויצא עליין

על ניסך שבכל יום עמנו

"ויקה מאבני המקום וישם מראשותיו" (כח. יא)

"עשאו כמין מרזב סמוך לראשו מפני חיות רעות וכו'" (רש"י)

תמוה מאד, וכי זו העצה והדרך לינצל מפני חיות רעות, להקיף את ראשו באבנים, הרי כל גופו ורגליו לא היו מוגנים ע"י האבנים אלו, ובכלל וכי אין חיות ומזיקין נרתעים מכמה אבנים?

במכתב שכתב הסבא מקלם זצ"ל לבנו הוא מציב שאלה זו. ומוסיף ומקשה על הפסוקים לקמן בהם מבואר שיעקב הציב מקלות בשקתות המים כאמצעי טבעי להולדת עקודים וכו' וכי היה צורך שמלאכים ינהגו את הצאן כמבואר ברש"י עה"פ "ויהי בעת יחם הצאן" וגו' הרי הציג מקלות וילדו בדרך הטבע?

אלא מבאר הסבא: שיעקב אבינו בטח בהקב"ה גם בלי האבנים וגם בלי המקלות, וכל ההשתדלות שעשה היה רק כדי לצאת את חובת השתדלות, מכיון שהיו לו ליעקב אבנים רק בכמות שיכולה להקיף את ראשו, יצא בזה ידי חובת ההשתדלות, שהרי בין כך אין האבנים מגינים על האדם, אלא דבר ד' ורצונו הוא המציל וכדי לקיים את חובת ההשתדלות זה מספיק.

מכאן למד שבאמת רוב הנהגת האדם בעולם בעיני פרנסתו ושמירתו בריאותו שממילא הינם נס ופלא, כפי שאנו אומרים בתפילה "על ניסך שבכל יום עמנו" וכל פעולות ההשתדלות הם אך ורק כדי לנסות את האדם שלא יאמר "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". לכן העלים הקב"ה מהאדם את כל הניסים הנסתרים והניח לו מקום לטעות ולחשוב שבאמת כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה.

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה מעורר להתבונן עד כמה אנו רחוקים מחיים פשוטים על פי אמונה, עד כמה ההשתדלות היא רק לצאת ידי חובה ועיקר העיקרים היא החיים לאור האמונה הברורה. והיה אומר שכל אחד יכול לעשות לעצמו מבחן פשוט עד כמה הוא זקוק לחיזוק באמונה. זאת שיתבונן בחיי היום יום שלו, עד כמה כשיש את הסיבות לרווחתו הוא מאושר ובטוח ושמח בחלקו, ובעת שרואה שהסיבות אינם מזומנות לו, לבו חדר והוא ירא וחושש שמא לא יתמלאו כל רצונותיו ומשאלותיו. כאן מקום העבודה והחיזוק התמידי באמונה שהכל רק ביד השי"ת וכל ההשתדלות היא רק לצאת ידי חובה.

חכמת ויצא המצפון תלמי

מאמר תקסז

ויקה מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (בראשית כ"ח י"א).

ע"י ברש"י שהיה מתירא מפני חיות רעות, ועמדנו אטו אבנים סביב ראשו שמירה? וחיות רעות לא יוכלו לסתור האבנים? אלא ודאי עשה בדרך הטבע למעט הנס, וכן בשקתות המים הציב המקלות בדרך הטבע כדי שילידו עקודים, והנה כתוב ויהי בעת יחם הצאן וארא כחלום עיי"ש, ומה הצורך שמלאכים ינהגו הצאן כפירש"י שם, הרי הציג מקלות וילדו בדרך הטבע.

אלא למדנו מכאן שכל הנהגת האדם, פרנסתו ושמירתו חיו הכל בדרך נס הם, ורק למען לנסות את האדם שלא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל, העלים הוא ית' מהאדם כל הניסים הנסתרים, והניח מקום לטעות כוחי ועוצם ידי עשה לי, וכזה תבחן חכמת האדם הנלבב.

והנה מהאבנים ששם יעקב אע"ה תחת מראשותיו, ופירש"י עשאו כמין מרזב סביב לראשו מפני חיות רעות, למדנו כמה מעט תועליות יוצא מפעולת דרך הטבע, ומה שעושים הצדיקים רק למעט בנס, ורובא דרובא לא באמת רובא רק כולו בדרך נס, ואנשי כנסת הגדולה הבינו זאת ותקנו לומר ועל ניסך שבכל יום עמנו, ולא הבנתו היטב איה הם הניסים בכל יום ועתה ניחא ת"ל. (חכמה ומוטר ח"א מא' ג"ח).

לכ ויצא שלום רמט

אלא, מבאר הסבא מקלעם, שדרך הצדיקים למעט הנס בכל מה דאפשר, ואע"פ שאין כאן הצלה בדרך הטבע, מ"מ צריך האדם להשתדל להפחית את הנס. ונמצא, שכל מה שפחד מן החיות משום שעדיין לא עשה את מה שביכלתו להפחית את הנס, אך משעשה את הנדרש כבר נרגע יעקב ושוב אינו פוחד כלל!

ויש כאן הרגש נפלא, אשר מתוך שגרת קריאת הפסוק אין נעצרים להבחין בו, הבה נתאר לעצמנו, לו אנו במקום מדבר שממה בחושך לילה וסכנת חיות טורפות, ורד הלילה ונעשה חושך וסכנת מוות מרחפת מעל ראשינו, הלא גם אם נתאמץ לרכז המחשבה רק על אמונה ובטחון, נבחין שכל גופינו רועד מפחד, וכאן יעקב שוכב לו רגוע ואף נרדם... מרגע שעשה את חובת ההשתדלות אינו ירא כלל. הנה לפנינו האושר האמיתי של יראי ה'! אם עלה רגע במחשבתנו עד עתה שחיי הצדיקים מלאים פחד, רואים

אנו כאן את הצד השני של המטבע, אמת הוא שפחדים מן החטא, אך דא עקא - רק מן החטא הם פוחדים! ואילו כל פחדי העוה"ז אינו נוגע ללבם כלל וכלל! כי דאגת החטא מסירה שאר הדאגות, ופחד ה' מסיר כל הפחדים! כי כך היא מידתה של יראת שמים, שכאשר ירא האדם באמת מהשי"ת ניצל הוא מיראת זולתו.

ובהסכר הדבר נראה שאדרכא ענין זה אצל יעקב נבע דוקא מגדלותו הרוחנית, דהנה מצינו באבותינו ששם אלוקים נקרא על כל אחד מהם בנפרד, אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, והסיבה לכך שכל אחד מהאבות היה מקורי בעבודתו, הכרתו של אברהם אינה הכרתו של יצחק, כל אחד מהם מיוחד בהכרת האלקות, ולכן שם אלוקים נקרא על כל אחד לחוד, כיון שכל אחד מהם עבד בכוחות נפשו המיוחדים לו בהכרת הבורא. והגיע להכרה מיוחדת לו לפי כושר נפשו.

אולם אם חי האדם את חיי האמונה בלב עמל בכיוון להתחדשות ההכרה, נשאר הוא עם הכרת הילדות ואינו זוכה להגיע לגילוי מקורי ומחדש באמונתו, וכך יכולים לעבור עלינו עשרות שנים בקיום תורה ומצות, אולם הכרת לכו לא תשתנה, והוא כאילו עומד מן הצד ואינו מתעלה ע"י עבודתו.

סיבת אי העליה היא אדישות, ההתחדשות באה ע"י לחימה להתנגש עם הסתירה ולהתגבר עליה, שר צבא המוסר נפשו במלחמה עבור מלכו, דוקא ע"י עמידתו במלחמה במסירות נפש, בזה הוא מגביר את אמונתו ואהבתו למלכו, וכמ"ש 'המסילת ישרים' החסידות י"ט, בהברל בין האומרים כל מאי דעבדין מן שמיא לטב, לבין אלה שאינם צריכים לטעם זה, וכל מה שיתגברו עיכובים נגדם עד שיצטרכו יותר כח להעבירים, הנה יאמץ לבם וישמחו להראות חוקף אמונתם, כשר הצבא הרשום בגבורה אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה יותר להראות תקפו בנצחונה עי"ש.

וזהו סוד הנסיונות שאינם רק בחינה לאדם אם נאמן הוא לבוראו, אלא לטובת האדם הם ניתנים לחיזוק הכרתו ואמונתו, שע"י העמידה בנסיון מתעוררת הכרת הלב ומתחשלת האמונה בבורא, וכמ"ש הרמב"ן על הפ' והאלוקים נסה את אברהם, שכל הנסיונות שכתורה הם לטובת המנוסה, שהמנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד עי"ש.

שאל מן ה"בית ישראל" ז"ע: וכי החיות הרעות יכולות לתקוף את יעקב רק מצד הראש והלא כל גופו היה חשוף להם ומה הועיל יעקב בכך שבנה כמין מרוב סביב לראשו בלבד? והשיב: אין הכוונה לחיות רעות כפשוטו אלא להרהורים רעים ויעקב עשה סימן לשמירת ראשו ממחשבות לא טובות ונתן הכח ביד בני בניו לעתיד לבא שבשעה ששוכבים לישון יתנו דעתם לנצח היצ"ר מכל מחשבת פסול.

(מפי הרבי מטולנא שליט"א)

זה נשקו של גוג. שכל העולם מלא בנשק וע"י התפלל דוד המלך שהקב"ה ישמרו עליו. וא"כ למה התפלל רק סכותה לראשי ולא על שמירה לכל גופו. והתי' פשוט, שלא פחד מהיזק גופני אלא ההיזק הרוחני. איך יהיו ההשקפות

246

בה התפילה רק אחר ההשתדלות בהכנסת השפחות הספורנו מפרש: "ואבנה גם אנכי ממנה שכקנאת ירך חברתי יתעורר טבע כלי הזרע לפעולתם". הכנסת הצרה זה מגדרי חובת ההשתדלות, מכיון שבדרך כלל אשה מקנאה בירך חברתה, וע"י שיכניס צרה לביתה ולא סתם צרה אלא את שפחתה הפחותה ממנה, קנאה זו תעורר את כלי ההולדה שלה. אמנם אצל אשה שהיא לא לגמרי עקרה לכאורה מועילים אמצעים כאלה, או אחרים, אבל איך זה מועיל לעקרה, אמנם עכ"פ רואים שזה היתה השתדלות כלשהי, ואחרי שהיא הכניסה את הצרה לביתה אז יעקב התפלל עליה כאברהם.

מבואר בזה יסוד גדול בעבודת התפילה, שיחד עם תפילה צריך ג"כ לעשות השתדלות, אדם צריך לעשות את מה שבאפשרותו לעשות, אחרי שהוא עשה השתדלות אז הוא צריך גם להתפלל.

אמנם יש לבאר את הדברים, שהרי לכאורה השתדלות היא סתירה לתפילה, בתפילה הוא פונה אל ה' שהוא יעזור לו וישיע אותו, ואילו השתדלות היא פעולה מצד האדם שלכאורה נותנת להבין כאילו ההשתדלות היא הפועלת. וכאן מבואר להיפך שאין סתירה בין תפילה להשתדלות, אלא שני הדברים קשורים זה בזה, וזו היתה תשובת יעקב לרחל, זקני אברהם חגר מתניו בתפילה רק אחרי ששרה עשתה השתדלות כשהכניסה צרתה לביתה, אז יש לה מה לקנאות בירך חברתה, וכל עוד שרחל לא עושה השתדלות כלשהי אין לבוא בטרונאי מדוע אינו מתפלל עליה, (ולהלן יבואר יסוד זה בהמשך פרשת השבטים).

20 תפלתה של רחל התקבלה רק אחרי שעשתה השתדלות

וכך מבואר עוד בהמשך בלידת יוסף, "ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה" (לג), וכתב הספורנו: "ויזכור אלוקים את רחל שהשתדלה להוליד בהכניסה צרתה לביתה ובענין הירודאים, וישמע אליה אלוקים שהתפללה אחר שעשתה שני מיני ההשתדלות".

היסוד הנ"ל שהתפילה מועילה ומתקבלת יחד עם ההשתדלות, רואים זאת כאמור בלידת השבטי יה. היא מעבודת האמונה האיוון בין השתדלות ותפילה, הקב"ה נתן לנו את הדרכים שבהם אנחנו יכולים לעבוד את ה', מצד אחד להשתמש בדרכי הטבע שגם זה הוא רצון ה', ומאידך לדעת שלא דרכי ההשתדלות פועלים, לא לפי כח ההשתדלות כן היא ההצלחה בבחינת כוחי ועוצם ידי, אלא שגם ההשתדלות היא רצון ה', שהדברים יתנהלו בגדרים ובגבולים ובמצומים של השתדלות, ונוסף לזה צריך את עבודת התפילה. אמנם יסוד ושוורש לכל דרכי ההצלחה היא התפילה, אבל התפילה עוזרת כאשר האדם מצדו עושה את ההשתדלות הראויה והנכונה, [ועיין עוד הרחבת הדברים בענין תפלה והשתדלות בשפתי חיים מידות ח"ב עמ' רפ-פג].

בכל מעשה של השתדלות שהאדם מתעסק בו צריך להשריש בו את הידיעה שאין ההשתדלות עוזרת לו במאומה, אלא זה רצונו של השי"ת שיעסק בהשתדלות של עוה"ז, וע"י עבודת התפילה אנו משרישים את ההכרה ואת הידיעה שרק השי"ת הוא העוזר והמסייע.

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (בראשית כה, יא) וברש"י עשאן כמין מרוב סביב לראשו. והקשה הרה"ק בית ישראל מגור ז"ע שלכאור מה עם שאר גופו. ותי' שלא חשש על הסכנה הגופנית אלא על הרוחני. וזה כמ"ש דוד המלך סכותה לראשי ביום נשק (תהלים קמ, ח) ואמרו חז"ל בירושלמי (יבמות פט"ו ה"ב)

שלו ואיך יראה את פני הדברים. ובאיוה דרגה בבטחון יפנה אל הקב"ה. וזה סכותה לראשי. שביום נשק תהיה שמירה על הראש, לבהירות הדעת וראיה נכונה. ומעשה אבות סימן לבנים, בעת שהכל גועש ורועש ברחובה של עיר, לשמור על ראשו ועל השקפתו.

מרשימות תלמידים

קצה חיי ויצא משה

ויש לבאר כי יעקב מעולם היה יושב אהל, במקום השמור מכל דבר רע, ואין היצר שולט שם, וגם כשהוכרח לברוח מבית אביו, המשיך בעבודתו זו, וברדכו נכנס לחזן בבית מדרשו של עבר וישב שם י"ד שנה, כדי שלא יפגעו בו פגעי היצר הרע.

ואכן מצינו ב' דרכים בעבודת הבורא ושלא לילך שולל אחרי היצר. הדרך האחד היא לברוח מיצר הרע ולא להתקרב עמו, והדרך השני היא להיכנס בגבולו, ושם לעמוד עמו בקשרי המלחמה ולהתגבר עליו. והיינו דאיתא בגמרא (עבודה זרה י"ז ע"ג) רבי חנינא ורבי יונתן הלכו בדרך, חד אמר נלך אפיתחא דעבודה זרה דנכיס יצרו (אנשי נסמ הגולה נקטו רממי ונממי נידס והנוהו, רש"י), וחד אמר ניזול אפיתחא דזונות כי היכי דניכיף ליצרא ונקבל אגרא.

הרי שיעקב אבינו עבד את הקב"ה בדרך זה שברח מיצרו הרע, ועתה יצא

יעקב מבית המדרש, ולהיכנס בגבול היצר ולעמוד עמו בקשרי המלחמה. ומיד בצאתו מבית מדרשו של שם ועבר, ויפגע במקום שהיו שם אבנים, שהיא יצר הרע שנקרא אבן, כמו שאמרו חז"ל (סוטה י"ג ע"ג) אם אבן הוא נמות.

והתורה הקדושה מעידה שגם כשהלך יעקב בדרך זו, ועבד את בוראו במלחמה עם היצר, ויקח מאבני המקום ושם מראשותיו, שהכניע את יצרו, ולקח גם אותו לעבודת בוראו. וכמבואר בספרים הקדושים על מה שאמרו חז"ל (נדרים י"ד ע"ג) על הפסוק (נדרים ג' ט) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך ביצור טוב וביצר הרע. וביארו ששייך לעבוד את הבורא גם עם יצר הרע, כשמכניעים אותו עד שעובד את בוראו גם עם יצר הרע.

וזו מה שנאמר וישם מראשותיו, שלקח האבן הוא היצר הרע, והכניעו להשימו בראשו ולעבוד את בוראו. והתחילו האבנים מריבין זה עם זה, כל אחד אומר עלי יניח צדיק את ראשו, כי כל יצר היה רוצה שיצרף אותו יעקב לעבודתו. ואמרו חז"ל ועשאן כולם אבן אחת, שצירף כל חלקי יצר הרע, והכניעם לעבוד את הבורא.

ואמרה תורה וישכם בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אנתה מצבה, שהרי מכיון שתכלית עבודתו את בוראו היא שינצח את יצרו, בנה יעקב מצבה מחלק זה שניצח את

יצרו, כי על ידי הכנעת היצר וכיבושו בונים בית אלקים. וזה שאמר הכתוב ויקרא שם המקום ההוא בית אל וגוי (מ, ט). ואחר שכבר הכניע את יצרו לעבוד עמו את בוראו, כשבא לחזן פגע באבן גדולה מאוד, דהיינו יצר גדול מאוד, והתגבר על יצרו ויגל את האבן כמעביר פקק מעל פי צלוחית (נ"ר ע"ג). ובוזה יש לבאר המסורה (הונא ננעל הטוריס), ויגל את האבן, ויגל כבודי (מהליס, עו ט), והיינו כשהאדם כובש את יצרו, אז ויגל כבודי.

28 סיפור אבן - ה' בן אבן

כ"ח, י"א: ...ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגו'. י"ח: וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה ויעק שמן על ראשה. כ"ב: והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלקים וגו'. כ"ט, ב': וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים והאבן גדולה על פי הבאר. פס' י': ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו וישם יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו. ל"א, מ"ה: ויקח יעקב אבן וירימה מצבה. ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל וגו'. נ"ב: עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה.

פרשת ויצא פרשה של אבנים, מה שלא מצאנו בפרשיות אחרות. מה פשר הענין? המפתח להבנת הדברים טמון בדברי רש"י (בראשית מ"ט, כ"ד) על המקרא "משם רועה אבן ישראל" וזה לשונו: אבן - לשון נוטריקון אב ובו, אבן ובינו, יעקב ובינו.

פרשתנו הלא היא פרשת הקמת בית ישראל על ידי יעקב האב בעזרת האמהות הקדושות, לפיכך האבן, האב - בן, חוזר ונשנה בה. בפרשתנו נשלם ונסתיים דור האבות אברהם יצחק ויעקב, שרק הם נקראים אבות, ומתחיל דור הבנים, השבטים הקדושים הנקראים בנים, "בני יעקב" "בני ישראל". בפרשה זו מתחברים האבות והבנים, אב-בן.

29

ויקח מאבני המקום

כשהולך יעקב להקים את בית ישראל "ויקח מאבני המקום". את אבן הפינה לעם ישראל נוטל הוא מאבני המקום עליו נאמר: "אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים", וישם מראשותיו. מתחת מוחו ושרעפי הגיגיו.

כל אחת מהאבנים האלה, דורות ההמשך הבאים מכח ישראל סבא אומרת: עלי יניח צדיק את ראשו (רש"י שם) כלם יודעים שבאים הם מכח אב אחד, לכן מיד עשאן הקב"ה אבן אחת. כלם ביחד מכח היחד - האחדות, כאיש אחד בלב אחד. כל זה נפעל ע"י "ראשו של צדיק". וכמו שכתב הרמב"ן: לקח יעקב שתיים עשרה אבנים מאבני המזבח שניעקד עליו יצחק אביו ושם אותם מראשותיו, להודיע שעתידיים לעמוד ממנו שנים עשר שבטים. ונעשו כלם אבן אחת. וישם אותה מצבה ויצק שמן על ראשה. ויקרא שם המקום ההוא בית אל. הבית אשר בנה יעקב קראו בית אל, לאמר שבונה הוא בית לה', לשם ה'.

* וישם מראשותיו - כל דעתו מחשבתו והגיגיו על האבות והבנים שם עליהם להיותם בית ה'. זה שלב א' של הבנין. בזה השליט עליהם שלטון הדעת והשכל.

32

עבדו עמו

According to the Chasam Sofer, Rashi is not suggesting that Yaakov did not sleep at all for fourteen years. Rather, Rashi means that during the entire fourteen years that he studied Torah in the House of Eiver, Yaakov did not lie down at night;

instead, he fell asleep while sitting up. When he arrived at Har HaMoriah, however, he reclined with his entire body. The Chasam Sofer asserts that Yaakov did so, because he wished to lie down in the exact same spot where his father Yitzchak had lain, at the time of the Akeidah, in a fully recumbent position.

As a loyal servant in the presence of his master, I would like to latch onto his coattails to explain why it was crucial to Yaakov to lie down in the exact location that his father Yitzchak had lain at the time of the Akeidah. I will rely on a fantastic chiddush from the Rambam. He teaches us that David HaMelech erected the mizbeiach in the Beis HaMikdash, on Har HaMoriah, on the exact same spot that Avraham Avinu had erected the mizbeiach for the Akeidah. Here is what he writes (Hilchos Beis HaBechirah 2, 2):

It is universally accepted that the site on which David and Shlomo erected the mizbeiach, the threshing floor of Aravnah, is the site where Avraham erected the mizbeiach and bound Yitzchak on it. It is the site where Noach erected (a mizbeiach), when he left the teivah. It was also the site of the mizbeiach on which Cain and Abel offered sacrifices. Also, Adam HaRishon offered a korban on that site when he was created, and he was created from that site, as our sages said: "Man was created from the place of his atonement (where he would ultimately be granted atonement, i.e. the site of the Mikdash)."

The fact that Adam HaRishon was created from the earth of the site of the future mizbeiach in the Beis HaMikdash is also documented in the Midrash (B.R. 14, 8) in relation to the passuk (ibid. 2, 7): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ממקום כפרתו נברא." (Ibid. 2, 7): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ממקום כפרתו נברא." חז"ל מה דאת אמר מוצח אדמה תעשה לי, אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו ממקום "And Hashem G-d formed man of soil from the earth"—from the site of his (future) atonement, he was created. As it says (Shemos 20, 21): "A mizbeiach of earth you shall make for Me." HKB"H said: Behold, I am creating him from the site of his atonement. Oh that he will endure [succeed and not sin]!

Yaakov Avinu Was Exiled to Charan to Aton for Adam HaRishon Bringing Death to the World

Following this line of reasoning, we will now attempt to explain the Chasam Sofer's assertion that Yaakov Avinu reposed on Har HaMoriah on the site where his father, Yitzchak, had lain at the time of the Akeidah. As explained, that was also the site of the mizbeiach and the exact spot from which Adam HaRishon's head was created. Let us refer to an intriguing passage in the Midrash Tanchuma (Vayeitzei 1):

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ילמדנו רבנו, ההורג את הנפש בשגגה, להיכן היה גולה. כך שנו רבותינו, ההורג נפש בשגגה גולה לעיר מקלט, לשלש הערים שבעבר חירדן ושלש שבארץ כנען, ויעקב אבינו גלה לחרן בורח בנפשו, ונתירא שלא יהרג אותו הרשע עשו אחיו, מכיון שראוהו הקב"ה בצרה גדולה גולה עליו בחלום."

33

30

שלב ב' בהגיעו ארצה בני קדם, וירא והנה באר בשדה וגו' והאבן גדולה על פי הבאר. גם כאן כותב הרמב"ן: וכל הענין המסופר כאן, להודיעו שיצליח בדרך הזה ויצא ממנו זרע זוכה לרמז הזה, כי הבאר ירמוז לבית המקדש. וגו' עדרי צאן, עולי שלשה רגלים. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, שמשם שואבים רוח הקדש. או שירמוז, כי מציון תצא תורה... וגללו את האבן שמשם היו שואבים רוח הקדש וכו'.

אף הכלי יקר ביאר הפסוק על ענין התולדה וקדושת הזיווג.

והנה שלשה עדרי צאן יש לבאר שהכוונה לג' האבות, מהם יצאו העדרים, (שלשה + ג' = 638, אברהם יצחק יעקב = 638) "והאבן גדולה" מחכה ליעקב שיגל אותה ויגלה את תכנה, כי ממנו יצאו שבטי י-ה, תהיה מטתו שלמה. והוא יפדה את אבותיו וינתב את כחותיהם הרוחניים לעצב את עם הקדש... יעקב אשר פדה את אברהם. (ישעי' כ"ט כ"ב)

שני האבות, אברהם ויצחק לא יכלו עדיין לגלול את האבן, רק בהצטרף אליהם יעקב שהיתה מיטתו שלמה, נגולה האבן והכשירה הדרך לבנות את בית ישראל.

כיצד מצליח יעקב לבדו לגלול את האבן הענקית הזאת, אומר מו"ר הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל: נאמר בתפלת גשם: "יחד לב וגל אבן מפי באר מים. ייחוד הלב עם

עמק הכוונה הם שנתנו לו כח לגול את האבן. אף אנו נוסיף: "וירא והנה באר בשדה" וירא זו ראית העין ומיד ייחד לבו וגלל האבן.

נתן עיניו ולבו למענם. לאחר שכבר מקודם נתן ראשו עליהם.

כאן הגיעה העת לשלב ב', לידת השבטים. אחרי "אבן הפינה" נבנה הבנין המרכזי, הטרקלין, שבטי י-ה. האב-בן - מכח האבות הגיעו הבנים, רק כעת קבלו האבות את מעמדם כאבות. כשם שאין מלך בלא עם, כך אין אבות בלי בנים.

נולדו הבנים, עכשיו צריך להבנות הבית, בו יוכלו הבנים להתפתח להמשיך את כח האבות: קדושתם, הליכותיהם ומדותיהם הנאצלות להיות ברא כרעה דאבוה.

זה יכול להיעשות רק בהבדלות מוחלטת מכל ההשפעות שאינן מכח האבות. הבדלה בין קדש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, לדעת שכל אלה אינם יכולים לשמש בערבוביה.

31

אבן-מצבה. גל אבנים

עתה מגיע השלב השלישי: ויקח יעקב אבן - אב-בן - ויקימה מצבה. כתב הספרוננו: לחורות שיהיה הדבר יציב. ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים. אבות ובנים לעשות גל - גל - מחד מסתיר ומכסה אשר תחתיו. ומאידך לשון גילוי. מחד מפריד - גל - ומחד מקשר ומחבר, אבן מצבה. עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה.

הקיום הוא בהתבדלות מוחלטת, אני לא אעבר אליך ואתה לא תעבר אלי. עם ישראל יכול להיות עם ה' רק כאשר מנתק כל קשר עם הכחות הנוגדניים המונעים את עם ישראל מהשגת השלמות. המצבה הראשונה, האבן המאחדת את העם מבפנים, הקמת העם. "והגל הזה" מפריד בין העמים. האבן שמאחדת את העם מבפנים, כמצבה הראשונה, זו שנתהוותה מהאבנים הבודדות שנהיו אבן אחת, כי רק בתיות ישראל עם לבדו ישכון ובגויים לא יתחשב, יוכל להגיע לתכליתו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש. הגלוי בא אחרי הגל. רק בהסתר כח הרע מתגלה כבוד ה' תכלית הטוב.

336

The passuk states that Yaakov left Be'er Sheva and travelled to Charan. The Midrash views this journey as the beginning of Yaakov's exile. It compares Yaakov to a person who inadvertently killed another human being. Just as that person must flee for his life and go into exile—seeking protection in a "city of refuge"—so, too, Yaakov had to flee for his life to Charan—fearful that his evil brother Eisav would kill him.

At first glance, this is puzzling and difficult to comprehend. Where do we find that Yaakov killed anyone accidentally necessitating his exile to Charan? To solve this enigma let us refer to the following Gemara (B.M. 84a): שופריה דיעקב—אבינו מעין שופריה דאדם הראשון—the radiance of Yaakov Avinu resembled the radiance of Adam HaRishon. The Zohar hakadosh (Bereishis 35b) adds that this implies that Yaakov Avinu was the tikun for Adam HaRishon: והוא יעקב דונמא דאדם—The Arizal explains in Sha'ar HaPesukim (Vayigash) that Yaakov Avinu was a "gilgul"—a reincarnation—of Adam HaRishon and was thus obligated to rectify his failures and transgressions.

Now, as a consequence of the "cheit Eitz HaDa'as," Adam HaRishon is responsible for bringing death to the world. We know this from the following passuk (Bereishis 2, 17): "והעץ" והדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות—**but of the Eitz HaDa'as Good and Bad, you must not eat; for on the day you eat of it, you will surely die.** Our blessed sages state that although this was not his intention, nevertheless he is viewed as one who killed accidentally and requires atonement. As a

result, HKB"H banished Adam from Gan Eden, as it is written (Bereishis 3, 24): "ויגרש את האדם"—and He drove the man out. With regards to this banishment, the Midrash teaches (Bamidbar Rabbah 23, 13): "ולמה נתגרש על שהביא מיתה על הדורות, והיה חייב למות מיד אלא שריחמת עליו וגירשתו, כדרך הרצוח בשגגה שגולה ממקומו לערי מקלט"—he was driven out of Gan Eden, because he brought death to future generations. In reality, he should have died immediately, but Hashem had mercy on him and banished him from Gan Eden instead—just as one who kills inadvertently is exiled from his home to a "city of refuge."

Thus, we have succeeded in deciphering our sages' enigmatic words (Tanchuma, Vayeitzei 1): Thus did our Rabbis teach: One who kills another person unintentionally is exiled to a "city of refuge" . . . Yaakov Avinu was exiled to Charan. He fled for his life fearful lest the wicked Eisav, his brother, would kill him. Now, seeing as Yaakov was a gilgul of Adam HaRishon, and represented his tikun for having brought death to the world, he required atonement. Therefore, he was exiled from his home, in keeping with the law of one who kills unintentionally. This is the implication of the continuation of the Midrash: He was fearful lest the wicked Eisav, his brother, would kill him—in other words, he feared that he deserved to die for having brought death to the world.

Continuing onward on this sublime path, we will now focus on what Yaakov Avinu did at the site of the Mikdash before going to sleep: "He took from the stones of the place and he put them around his head." Rashi explains: He arranged them like a gutter-pipe around his head, because he feared the presence of wild animals. If we analyze the "cheit Eitz HaDa'as," it is apparent that the sin was intimately related to the organs of the head. To begin with, the power of speech coming from the mouth played a crucial role; Chava should never have entered into a conversation with the primeval serpent—"hanachash hakadmoni." As Rashi teaches us (Bereishis 3, 1), the nachash engaged Chava in a lengthy conversation, so that it could entice her to partake of the Eitz HaDa'as. Clearly, the ears were also involved in the sin; for, she listened to its persuasive arguments. Regarding the eyes, it says (ibid. 1, 6): "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה"—and the woman saw that the tree was good for eating and that it was a delight to the eyes. The mouth was involved once again when they ate the fruit: ותקח ממנו ותאכל—she took of its fruit, and she ate, and she also gave to her husband with her, and he ate.

We can now comprehend why HKB"H sentenced Adam HaRishon to die: "On the day you eat of it, you will surely die." Seeing as the "cheit" involved the organs and senses of the head, it was as if the head was severed and separated from the rest of the body; that is clearly a situation inconsistent with life. In the Gemara, Chazal express this fact as follows (Shabbas 75a): "מטיק רישה ולא ימות"—if the head is separated from the rest of the body, death is inevitable. Therefore, the death penalty was imposed on man to atone for the damage and insults caused to the head.

This explains very nicely the profound wisdom of Avraham Avinu. He erected a mizbeiach on Har HaMoriah with the intent of sacrificing his son, Yitzchak. He did so specifically on the site from which the head of Adam HaRishon was formed. Now, we've explained that Adam HaRishon damaged the organs of the head while committing the "cheit Eitz HaDa'as." We've also explained that Yitzchak Avinu was responsible for rectifying the aspect of murder for Adam HaRishon by his willingness to allow his blood to be spilt on that mizbeiach of the Akeidah.

Therefore, Avraham bound Yitzchak on a mizbeiach at the exact spot from which Adam HaRishon's head was created, so that the tikun accomplished by Yitzchak would happen there.

Yaakov Avinu Surrounded His Head with Stones to Rectify the Defects of the Head Caused by Adam HaRishon

We can now shed some light on the revelation of the Chasam Sofer concerning the wondrous acts of Yaakov Avinu on Har HaMoriah. As we've learned, HKB"H had the sun set prematurely so that Yaakov would spend the night at that divine lodging place. He reposed on the exact same spot that Yitzchak was bound during the Akeidah. We have also learned that Avraham erected that mizbeiach on the site from which the head of Adam HaRishon was created to rectify the defects caused to the head.

Therefore, when Yaakov Avinu was exiled to Charan—in keeping with the law of one who causes death to another inadvertently—he yearned to pray at the site of the Mikdash. After all, his fathers prayed there; that is where Avraham bound Yitzchak; that is where Adam HaRishon's head was formed from. Thus, he would continue the tikun of the head which was damaged in the commission of the "cheit Eitz HaDa'as." When he realized that the Almighty wanted him to sleep there, he lay down on the exact same spot where Yitzchak had lain at the Akeidah. For, he wanted to participate in the tikun of the head.

It is with great pleasure that we can now explain Yaakov Avinu's actions. When he slept on the site of the Akeidah: "He took from the stones of the place, and he placed them around his head." As we learned from Rashi, he formed a gutter-pipe around his head to protect him from wild animals. We posed an obvious question: Why didn't he feel it necessary to protect his entire body? In keeping with our current discussion, we can suggest a wonderful answer. He reposed on the site of the mizbeiach, the site from which Adam HaRishon's head was created. Hence, his aim was to protect the head from the damage and insults caused by Adam HaRishon. The wild animals he feared were none other than the yetzer hara and its negative influences. He took extra measures to prevent them from luring him astray as they had lured Adam HaRishon through the organs and senses in his head. This is the tikun that he accomplished via this stratagem.

Accordingly, the brilliant Rabbi Yosef Engel explains why it is fitting for Jews to occupy Eretz Yisrael when they are performing the will of the Almighty. As we've learned, the head of Adam HaRishon was formed from the earth of Eretz Yisrael, while his body was formed from Bavel and the other lands. Therefore, when Yisrael subjugate their heart to the will of the neshamah—located in the head, the king of all the bodily limbs and organs—they deserve to occupy the land from which man's head was formed.

Let us add an intriguing thought. Our blessed sages always refer to the land that HKB"H gave us as Eretz Yisrael. In Sha'ar HaPesukim on this week's parsha, the Arizal notes: "כי ישראל"ל הם אותיות ל"י רא"ש כי תיקון עד הראש" —that "ישראל" is an anagram for "רא"ש, because their function is the tikun of the head—the "rosh." As explained, it is a Jew's goal and purpose to establish the head as the ruler of the entire body. When this is accomplished, it is as if only the head exists, since all the other bodily parts subordinate themselves to the head. Thus, the appellation Eretz Yisrael conveys the fact that to deserve her requires placing the head in control of the entire body. This is the implication of its anagram ל"י רא"ש.

43

הוא סתום וחתום, ואינם חפצים ורוצים בהם, אבל אליבא דאמת היתה לראש פינה, והיינו כי מצב זה של אבן הוא היסוד של עבודת ה', לפי שדייקא באמצעות מצבים כאלו של בחינות אבן וחושך, אפשר להתעלות בעבודת הבורא ולהתקרב אל אבינו שבשמים.

ובעת מלחמתו של עמלק, לחם משה רבינו ע"ה מלחמת ה' גם עבור כל הדורות הבאים, וכפרט עבור הדור החלוש שלנו, וכדאיטא מצדיקים זי"ע שזה נכלל במה שאמר הכתוב (שם) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש. ואמר הכתוב וידי משה כבדים, כי כאשר הסתכל והתבונן על הדור שלנו נעשו ידיו כבדות, בראותו מצבינו השפל והיורד בכל הענינים של עבודת ה', ועד היכן יסתמו עיניהם ולבם של ישראל בדור הזה, ולכן לקחו אהרן וחור אבן ושימו תחתיו, להורות כי עיקר הנחת רוח למעלה הוא דייקא מבחינת אבן אשר תתגבר בעקבתא דמשיחא, ורק על ידה נזכה לצאת מהגלות, וככה אלו האבנים תמכו בידינו של משה, עד שהכניע לגמרי את עמלק.

ולכן בכל פעם כאשר אדם מרגיש כי אבנים גדולות עומדות לנגדו, הן בעסק התורה, או בעבודת התפילה, או בשאר עניני העבודה, יתבונן בדעתו שכל אבן ואבן היא פתח להגיע על ידה לאיזה אור ומדריגה, ויחזור לעצמו כי תחת האבנים מונחים איצרות גדולים ועצומים, ואין שום דרך ועצה אחרת לזכות אליהם, אלא רק באמצעות האבנים האלו, ועל דרך שנאמר (שמות ג' ב') לבת אש מתוך הסנה, והיינו שאין שום עצה ודרך לזכות ללבנת אש, אלא דייקא באמצעות הסנה, שהוא מורה על בחינות חושך וירידה.

44

ומתראוי להדגיש כי בחינות אלו של "אבן" ו"סנה" אינן אמורות רק למי שמרגיש חושך וירידה בלבו, אלא גם מי

שזוכה לאור גדול בעבודת ה', בכל זאת גם הוא יש לו מדריגות מסוימות אשר התייחס מהן, ולפי דעתו אין בכוחו להשיגן כלל, ואלו המדריגות והענינים הם אצלו בבחינת אבן וסנה, ומתראוי לו לידע ולהבין כי דייקא על

להרים את האבנים ולנשאן

פתיב (תהלים קיח, כב): "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה" פשהקדוש ברוך הוא מקיף אדם באבנים שהם המצבים הקשים בגשמיות וברוחניות, לבו נעשה כאבן וכו', דרך הבונים פלומר האנשים הפשוטים שמנסים להכנס לעבודת ה' למאס בקשיים האלו. אכל יעקב אבינו הרים את האבן הזאת, והיתה לראש פנה, והיינו וייקח מאבני המקום - אלו הקשיים שמאסו בהם הבונים. וישם מראשתיו - ושימנה לראש פנה.

יעקב אבינו מלמד אותנו, שפשיש אבנים, צריך לקחת אותן. וייקח מאבני" - אלו הם נגיעי בני אדם (ש"ב ז, יד), אלו הן הנפילות בעניני קנשה, וישם מראשתיו" - לאספן, להתגבר עליהן, ולשים אותן מראשותיו.

וזה יסוד המעלה בעבודת השם, פשאדם נכנס למצב של חשך עליו לשמח בו, פי כף רוצה הקדוש ברוך הוא! ומפל מחשבה טובה והשתדלות שחושבים ומשתדלים דקא במצב הזה - נעשים דברים נפלאים. וזה מה שיעקב אבינו מלמדנו.

וזה סדר הנריאה, פמאמרם ו"ל (שפת עו ע"ב): פכריתו של עולם, דברישיא חשוכא וקדר נהורא, לפני האור בא חשך, פכתוב (א, ה): וייקרא אלהים לאור יום, ולחשך קרא לילה, ויהי ערב ויהי בקר יום אקד", הערב והחשך - מקדים את האור, והקדוש ברוך הוא גולל אור מפני חשך והחשך מפני אור. אולם, תמיד האור נמצא בתוך החשך, וככל שהחשך יותר גדול, הינו שהמצבים יותר קשים, זה סימן שהאור הכא אחריו גדול יותר.

41

וכן מצאתי בספר 'לב אליהו' (כפרשתיו) שכתב שפרשה זו היא פרשת הגלות בבחינת מעשה אבות סימן לבנים, אבל מוסיף, שחלק מהמעשה אבות סימן לבנים הוא שרואים גם ביעקב אבינו שלבסוף ניצל מעשו, וזה סימן גם לנו שלבסוף ניצל משונאינו. וז"ל: הנה יעקב אבינו מסמל ענין התגברות הדינים באומה הישראלית, חורבן המקדש והגלות, והוא חשך הלילה "כי בא השמש" וגו'. הה"ד (איכה א-ו) "ויצא מן בית ציון כל הדרה". וייקח מאבני המקום וגו' - הה"ד (שם ד) "תשתכנה אבני קדש בראש כל חוצות". ויפגע במקום" - בקש לעבור, נעשה כל העולם כולו כמין כותל לפניו. "כי בא השמש" - אותן ב' שעות שהשקיע לו הקב"ה חמה בצאתו מבית אביו אימתי החזירן, בחזירתו לבית אביו הה"ד (וישלה) "ויורח לו השמש", אמר לו הקב"ה אתה סימן לבניך מה אתה בצאתך השקעתי חמה ובחזירתך החזרתי לך גלגל חמה, כך בניך בצאתם (ירמיה טו-ט) "אמללה לידת השבעה", ובחזירתן (מלאכי ג-ג) "וזרחת לכם יראי שמי" וכו', ע"כ מדברי המדרש.

הרי שמקום יעקב אבינו ב'מעשה אבות סימן לבנים', הוא להיות גולה בין אומות השונאים אותו, ויצירתו לדורות היא ההנהגה בגלות המר שלא להפסיד אמונתנו ואיך להנצל משונאינו ולהחיות נפשינו, עד ירחם ה' עלינו ויגאלנו, עכ"ל.

42 תוך לי יום לפני שבועות תשנ"ט

ואצל מלחמתו של עמלק - אשר היתה בימים אלו של ימי הספירה לפני קבלת התורה - אמר הכתוב (שמות י"ז י"ב) וידי משה כבדים ויקחו אבן ושימו תחתיו וישב עליה ואחרון וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד וגו'. ואיטא מצדיקים זי"ע, שנכלל בזה, כי לפעמים אדם נמצא במצב של "אבן", והיינו שלבן סתום וחתום כלב האבן, ואינו מרגיש אור ועריכות בעבודת בוראו, וידוע כי "אבן" ר"ת נגיעי בני אדם, לפי שעל ידי הנגיעים והפגמים הלב נסתם, ואין אדם מרגיש שום אור ומתיקות, ועל זה אמר הכתוב (תהלים קי"ח כ"ב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. כי כל יחיד מישראל נקרא בשם בונה, לפי שעל ידי עבודתו הוא בונה הקומה שלימה שלו, ואלו הבונים ממאסים במצבים אלו של אבן, כאשר הלב.

The ladder's legs were in Be'er Sheva, its tip reached Beis El, and its middle was over Yerushalayim. (Rashi)

THE RAMBAN ARGUES WITH RASHI as to how the ladder was situated. He cites Midrashim that say it was either standing in Be'er Sheva and reached to Yerushalayim, or that it was standing in Yerushalayim and reached to Beis El.

The Ramban also argues that it is unreasonable to put Yerushalayim in the middle of the ladder.² Yerushalayim and the Beis HaMikdash is the place where one can either begin or achieve spiritual goals. Ye-

of spiritual achievement. At the bottom of the ladder, it would signify the earthly location especially conducive to prayer, from which a person can begin his spiritual ascent. The importance of Yerushalayim is therefore lost by being situated under the middle of the ladder.

If, however, one thinks into Rashi's words more deeply, he is telling us something most profound, yet very practical.

Beginning one's ascent to Heaven is a momentous and deeply significant occasion. New beginnings, however, are not uncommon in a person's life. How many times does a person resolve to begin a new path of spiritual growth, only to fall away when the obstacles become too difficult to surpass? Each of us can remember starting a new day full of good intentions to change our regular behavior patterns and begin the climb towards spiritual greatness only to end the day disappointed and discouraged having wasted yet another opportunity to rise beyond our limitations. How often have we heard of an individual who possessed great potential, and for whom great things were predicted, who ended up achieving next to nothing? The path of life is littered with shattered dreams and potentials unrealized. Yerushalayim is not about repeated failure and broken dreams. The bottom of the ladder, therefore, is not the location of Yerushalayim.

Very occasionally, a great individual lifts himself above the masses and achieves astounding success. He joins the elite few who reach the other end of the ladder, the place of final success and fulfillment. This is the place for those who have overcome all life's obstacles and have succeeded against the odds. At the top of the ladder, the gates of Heaven have opened for these gifted few. This too, does not describe Yerushalayim, for Yerushalayim is surely not only for the elite. "Of every remnant that will be in Zion and every remaining one in Jerusalem, 'Holy' will be said of him, everyone who is inscribed for life in Jerusalem." It cannot be that all those remaining in Yerushalayim will have achieved total perfection, as did Yaakov, yet they are all called 'Kadosh'. Indeed, Hashem did not create the world for just the few righteous individuals, the tzaddikim who fulfilled their potential and achieved all their goals. Every Jewish person can say, "bishvili nivrah olam, for me the world was created" (Sanhedrin 37a). This

is true whether or not he manages to perfect himself to the fullest. Yerushalayim, therefore, cannot be at the top of the ladder.

Rashi holds, therefore, that Yerushalayim is situated in the middle of the ladder. Holiness is not merely a measure of the extent of a person's achievements, but rather a reflection of one's desire to place himself on the ladder and strive to climb to the best of his ability. Any Jew who has broken free of the heaviness that existed within him, who has moved beyond the pitfalls of the early stages of avodas Hashem (Divine service) and proven himself to be steadily climbing is worthy of being included with those the Prophet calls 'Holy'. He is "written for life." It is not necessary for him to have made it to the top; only that he be striving to reach it. The middle of the ladder, therefore, is the most apt place for Yerushalayim.

ידי שיתגבר להשיג אלו המדרגות שכבר
התיימש מהן, אז יזכה ללכת אש גדולה,
ויפתחו לפניו שערים רבים וגדולים, ויוכל
להשיג עליות עצומות בעבודת ה', ולהגיע
למדרגות רמות ונשגבות. [ודברנו מזה באריכות.
בעושהי"ת בשבת פרשת חזריע מצורע].

49

The essence of a Jew's Divine service is to never lose sight of his goal, persevering despite the obstacles that face him. Though some great tzaddikim succeed in reaching the very Gates of Heaven, most of us have a humbler purpose in life. The main thing is never to give up and to keep moving onwards and upwards. Inevitably there will be barriers, yet they are themselves a hidden aspect of what is in reality Hashem's greatest kindness. The barriers give us our greatest opportunity to serve Him, by bringing out the deeper strengths and potentials that would otherwise remain hidden from us.

It is precisely at those moments when we feel our barriers to be insurmountable, when we come close to despairing of ever achieving genuine progress in our spiritual growth, that we can make the most significant strides. When a person feels that he can do no more, and his strength and desire have left him empty and almost without hope, he must realize that he now stands on the threshold of unimaginable spiritual growth. What he must do at that point is to gird himself like the most fearless of warriors, and prepare to battle the enemy head on. This is the point in his progress that, if surpassed, will bring him to realms of spiritual achievement of which he only previously dreamed. Instead of feeling the despair of helplessness, he must see that now his struggle will truly count. The Ribbono Shel Olam in His infinite kindness sends these times as a hidden key to test our true resolve and bring out our true greatness. This is a lesson that we must engrave on our hearts as it will hold us in good stead for our entire lives.

50

72 Growth Through Torah - R. Pliska

"AND [Yaakov] HAD A DREAM AND IN HIS DREAM THERE WAS A LADDER STANDING ON THE GROUND AND ITS TOP REACHED THE HEAVENS." (Braithis 28:12)

The Chofetz Chayim cited the idea expressed by many commentators that the ladder Yaakov saw in his dream symbolizes the situation of every person in this world. There are two actions a person performs on a ladder. Either he goes up from the bottom to the top, or else he goes down from the top to the bottom. Each day in a person's life he faces new challenges. If he has the willpower and self-discipline to overcome those challenges, he goes up in his spiritual level. If, however, a person fails to exercise the necessary self-control, he lowers himself. This is our daily task, to climb higher every day. (Toras Habayis, ch.10)

There is no standing in one place. When challenges arise, you will either behave in an elevated manner and grow from the experience or you will fail. Learn to appreciate the daily challenges that face you. Every difficulty is a means of elevating yourself. Every time you overcome a negative impulse you grow as a person. When a person climbs a ladder, he feels his progress with each step. So too with your daily victories over your negative impulses. Feel your progress and you will have the motivation to continue climbing.